

FENYVESI OTTÓ

Halott vajdaságiakat olvasva

SZIVERI JÁNOS

▣

Mindenek fölött
a Begárol fújt a szél,
és szarszag szállt a levegőben.
Olykor vonatfütyty.
Ittuk a szirupokat:
édes, édesebb, még édesebb.
Ittuk a Vitacitrolt,
életben kellett maradni.
Cipeltük magunkban a birtokos ragokat.
Más idők jártak akkor:
a paplan alatt a szocializmus horkolt.
Minden bú és bánat ellenére.
A fűthetetlen pályaudvaron
mindenki saját vonatát várta.

▣

A Begárol szél fújt.
A kishúgát el akarta
cserélni egy farkaskutyáért.
Nem a gólya hozta.
Tessék szépen felnőni!
A világ még érthető volt,
az a rettenetes világ, amit
önmagunkból összebarkácsolunk.

* SZIVERI JÁNOS (1954–1990) költő. Muzslán született. Villanszerelőnek tanult, majd az Újvidéki Egyetem BTK Magyar Tanszékére iratkozott. A Magyar Szó pancsovai tudósítójaként dolgozott. Az Új Symposion főszerkesztője volt 1980-tól 1983-ig, amikor politikai okok miatt leváltják, és az általa vezetett szerkesztőséget felszámolják. A szabadkai színházban dramaturgként dolgozott, majd Budapestre költözött, ahol 36 éves korában hunyt el.

□

A családi sifonérban
a gyümölcsoltó boldogasszony
mantrát mormolt.
Muskátlik virítottak az ablakban,
aznap épp kikeltek a kiscsibék,
J. nem csinálta meg a házi feladatát.

□

A fény által lesznek a dolgok:
látlak barátom,
a Katolikus Portán, ahogy
beléptél az Ifjúsági Tribün ajtáján.
Jelentőségteljesen szívtad a cigarettát.
Megismételhetetlen egyediség
és esendő mulandóság.
Anno – a bohémság kezdete.
Minden adott volt egy jó kalandra.
Még nem voltunk húsz évesek se.
Akik voltunk: kamaszok, fiatalok,
alig pelyhedzett szakállunk.
Nemrég még a Bonanzát néztük,
templomba jártunk,
áldoztunk és bér málkoztunk,
olykor moziba mentünk, matinéra,
Jupit ittunk és Kóktát,
Winnetou halálakor sírtunk.
És szabad volt hinni másban,
de egyet már biztos tudtunk:
a fény által lesznek a dolgok.

□

Burekot ettünk a Duna utcában,
bózáat ittunk a Buleváron,
szabadon gyakorlatoztunk
szövegekkel, képekkel,
érzésekkel, szenvedélyekkel.
Emlékeim ilyenek:
első irodalmi estünk a Tribün képtárában:
Bálint – Csányi – Fenyvesi – Sziveri.
Becker Béla gitározott.

És David Bowie énekelt.
A versek tornacipőben gyakorlatoztak.
A punkok már hangoltak: New York Dolls.
Kanál csörgött a marha hátulsó térdkalácsában.

□

Nyeltük a könnygázt.
Érdek ütközött érdekekkel.
Ököl arccal, pisztolygolyó fejjel,
autó emberrel, joghurt szélvédővel.
A világ története bonyolódott,
és folyton elrohant mellettünk.
Nálunk a kézfék mindig behúzva:
antibébi, ideológiai hókuszpók.
A néptánc mozgalom épp elkezdődött,
nem volt abban hiba.
Sejtettük: nincsen élet halál nélkül,
de nem nagyon törődtünk vele.
A semmi előbb vagy utóbb
úgyis megtalálja értelmét.

□

68 decibel.
Az évek csak teltek-múltak.
Versbe töltöttük a pálinkákat.
A serpenyőben hurka sült,
a háttérben valaki hatvannyolcra énekelt.
Angliában anarchia dúlt,
Text Pistols és egyebek,
megjelentek az irokéz frizurák.
Nyakaltad a gyomorerősítő samponokat.
Tükörsima vizeken siklottunk. Mindenekfölött.
Mi tartottuk össze a világmindenség elemeit.
Lassan kicserélődött az összes sejtünk.
Amit kerestünk: mindenekfölött
a végtelen mondat szépsége.

□

Újvidéken volt egy kocsmá,
úgy hívták Dominó.
Oda jártunk, inni-enni és

magyarul beszélgetni.
Dominózni nem lehetett.
Nem is nagyon akartunk.
Viszont sakkozni lehetett.
Üldögélt ott, egy meghatározatlan korú
autista gyerek, valódi sakkbajnok,
sorra verte a normálisokat.
Voltak más autisták is,
de ők nem sakkoztak.
Ők is hadilábon álltak a valósággal.
Újvidék utcáin kóvályogtunk,
mint Szókratész és a libafos.

□

Sokaknak jelszava vala
akkor a lázadás és a szabadság.
Mindenki boldog akart lenni.
De az út poklokon át vezetett
a boldogságba: Highway to Hell.
Talpukat törték a rücskös kövek.
Raszputyin rázta magát egy diszkótáncban.
Már szaporodtak bennünk az emléktöredékek.
Övni kellett volna tőlük a hasnyálmirigyed.

□

Bírták a fagyot a lánctalpasok:
Gospity, Lika.
Egy garnizonmozi hátul fényt okádott.
Kemény volt a tészta.
Bakaszag. Éjjel a pokróc alatt,
ölelni lett volna jó az otthoni párnákat.

□

Ezüst nyár:
hétköznapi boldogságok.
A lányok csak úgy meztelenül
besétáltak a verseinkbe:
a szájuk cseresznye,
a kezük selyem,
gondolatuk, mint a bársony.

□

Miközben a pléd alá nyúltál,
lábait maga alá húzta a lány,
– a hangsúly majd ezen legyen –:
a kombinéból pedig kibuggyantak
őzikeszemű mellbimbói.

□

A bőröndben néhány régi
Új Symposion:
a 179-től a 215. számig.
Torok Sándor munkái,
Ion Flora versei, stb.
(Társadalom, művészet, kritika).
Aztán meghalt Tito.
Emlékszámot kellett készíteni:
mindenki megírta a maga Tito-versét,
csak mi nem.

□

Azon az estén, amikor megölték John Lennont,
az Újvidéki Televízióban éppen ügyeletes voltam
(Ny. Tónit helyettesítettem).
Nekem kellett másfél perces anyagot készíteni.
Agyonlőtték, a ház kapujában végzett vele
Chapman, aki a Zabhegyezőt szorongatta.
Akkor és ott véget ért a beat-korszak.
Épphogy hazaértem a katonaságból,
májusban meghalt Tito.
Szexbombák robbantak a Burgban.
Azon a nyáron Kalapátival
autóstoppal bejártuk
Hollandiát, Londont és Párizst.
Egyik július a sok közül:
egyszer majd szeretném rekonstruálni,
a hangok hangjait, a képek képeit,
és az összes díszletet. Semmi füstöt,
csak az illatot, de azt nagyon!
Decemberben kivégezték Lennont.
Azon a decemberi estén még szigorú
komiszárok őrizték álmainkat.

□

Nyár volt azon a meg nem festett képen:
éppen Bécsbe mentünk,
a Magyar Műhely találkozójára,
hallottuk Határ Győzőt,
láttuk Megyik János pálcika-szobrait.
Zalán futott végig a folyosón?
Aztán meg beesett a vizes medencébe.
Bámultuk Tolvaj Feri
a szekrényben sorakozó cipőit,
ingjeit, nyakkendőit, zakóit.
Két punk Újvidékről:
útnak indult egy-egy szál pólóban,
farmerban, tornacipőben.
Izomból nyomtuk a coolt.
Nyomkodtuk a mantrát.
Lemezek után kutattunk,
az Einstein On The Beach előadás
zenei anyagát kerestük,
egy dupla bakelitet, Philip Glass zenéjét.
(Az előadást Robert Wilson rendezte,
Belgrádban láttuk a Bitefen.)
Bécsben, az Opera környéki aluljáróban
volt egy nagy hanglemezbolt.
Ott leltünk rá a nyár vakmelegében:
Einstein On The Beach,
egy dupla bakelit a szikrázó egészben.

□

Besúgóink elől általában
a Kafe Bulevár teraszára menekültünk,
ott ücsörögtünk,
köszöriültük a torkunkat,
bámultuk a lányokat,
szemünkben elszánt tétovasággal,
körültünk épült a kommunizmus,
gép mosta a heti szennyest:
zoknik, harisnyák,
tökalsó, makk-felső,
gatyák, bugyik.
És szentek libegtek a krizantémbokrok levelén.

A Rigómezőn még béke honolt,
se híre, se hamva nem volt
még az olcsó hamburgereknek,
ültünk a Kafe Bulevár teraszán,
tétován söröztünk,
egyikünk apja se nem volt partizán,
nem volt katonatiszt
és párttitkár se,
csak elektroműszerész és kovácsmester,
ránk se hederített a világ.
Tornacipőben a Kafé Bulevár teraszán:
tizenkilence kértünk lapot.

□

Lennon halála után
írtam egy verset
„Orgia mechanika” címmel,
McLuhant idéztem, a Beatlest
és az orosz rulettet emlegettem,
a történelem marhavagonjait.
A buzgómócsingok rögtön ráharaptak,
egyből lenyilaztak.

□

Újvidék, Telep: Rózsaberek.
Albérlet közel a vakvágányhoz.
A bérlemény nyílászáróit Csöri,
az előző lakó, kékre festette.
A falra felraktuk Csáji Attila festményeit.
Pénz már akkor sem volt.
Fizetésed kevesebb volt, mint
a Forum kiadóház takarítónőinek.

□

Több fény kellene.
Több mélység és magasság.
Valóságnak hittük, amit láttunk.
Szavakat hordtunk kupacba, össze.
Fiatalon minden más volt.
Borzongva indultunk a sötétség felé.

□

Rég nem beszéltünk.
Mindenféléről el is feledkeztem már,
elfeledtem Újvidéket, a telepi utcák nevét.
A vakvágányokat és a limáni hajnalokat.
Elfeledtek bennünket is.
Elfeledtek mind.
Ahogy mi is elfeledtük az egyszervolt lányokat,
a feledhetetlen pillanatokot,
a telepi kiskocsmákat,
ahol már nem beszél magyarul a pincér,
és nem érti szavunkat senki sem.
Elfeledtük Gyorgye Szudárszkit,
akit Rednek becéztünk.
Dominó volt a legjobb kocma.
Elfeledtek mind a pincérnők,
És vég nélkül érkeznek a rímek,
mint partra a hullámok.
Mert Isten már csak ilyen:
mindent elfeledünk.
De reggel irány a tenger,
meg minden,
ami a vízben van.

□

Utolsó sétánk Zuglóban,
a Handzsár utcától a kórházig:
Újvilág, Szenttamás, Titel, Csantavér,
Bácska utca. Újvidék sétány és tér.
Szamba vettük életterünket, ahol élünk adatott.
Valahogy csak kibírjuk még,
ezt a ránk mért kis időt.
Valahogy csak.
Zebrán át a Thökölin.
Sugarazás az Uzsoki kórházban.
A madarokról meséltél, hajnali énekükről,
a krizantémokor levelén libegő szentlélekről.

□

Az emlékezettel mindig baj van.
Huszonhét év után Alpárral
a Dombos Festen próbáltuk
rekonstruálni a dolgokat,
a kék kis-polszkit,
osztályrészünket,
a világ legkisebb autóját.
Próbáltuk összeszedni
az emlékezés foszlányait,
rekonstruálni gyomrod fekélyét,
hasnyálmirigyed történetét.

□

1988 januárjában
Szabadkára mentünk
Alpárral, Nellivel és Bélával,
Jancsit meglátogatni a kórházban,
egy kék kis-polszkiival.
A világ legkisebb autójával,
nem panaszkodtunk.
A bratanki vidáman tűrte gondjaink súlyát.
(A folyosón balra, harmadik ajtó,
ott halt meg apai nagyapám.)
Hazafelé – a szabadkai diagnózis tudatában –
még nagyobb súly nehezedett a tengelyekre.
Számba vettük életterünket,
ahol élünk adatott:
Szabadka, Nagyfény, Topolya,
Kishegyes, Szikics, Feketics,
Szenttamás, Szőreg, Temerin.
Valahogy csak, valahogy csak
kibírjuk még ezt a ránk mért kis időt,
tele gyomorfekélyel és hasnyálmiriggyel.
A világ talán legkisebb autójában
hallgatagon feszengtünk:
Némán rohant alattunk a róna,
menekülőre fogta.

□

Sorokat találtam benne aláhúzva:

„... a tudás szükségszerűen elhagy bennünket, hiába jutunk birtokába. Az emlékező tudás érvényre jutása viszont útját állja az elmúlásnak, az emlékezésben visszatérünk a folytonosság állapotába, az emlékező gondolkodás tevékenysége révén a halandók újat teremtenek avégett, hogy küzdve megmentsék azonosságukat és visszakapják ismételt módon a tudás stabilitását. Az emlékezés túlmutat a megőrzés és a megtartás funkcióin és nem egyszerűsíthető le mnemotechnikai jelek, a múltból felmerült kódok archeológiai rendszerezésével, a tudatba vésett mozzanatok összegyűjtésével. Az átmenet egzisztenciális tapasztalatát hordozza, de olyan módon, hogy elébe megy az eljövendőnek, nyitottá teszi a véges embert a jövő irányában.”

(Losoncz Alpár)

□

Történik, ami szokott:

zúgnak a gépek, termelődik a homály.

Lehalkítom a mantrát.

Lukácsfalvára már nem megyünk,

nagyapád gyümölcsösébe.

Nem megyünk Muzslára,

Bánátba, a Bega partjára.

Csend honol a tőzsdéken.

Összetörtek szemünkben a képek.

□

Pislog majd a petróleum.

Pusztulnak a szavak, pereg az értelem.

Körülüljük a képzeletbeli asztalt:

leszünk némák és lármásak,

szófogadók és lázadók.

És mind a régiek:

Alpár, Csorba, Mák,

Kalapáti, Ria, Attila,

és Szűgyi.

Tenyerünkbe hajtjuk a fejünket,

és a múltból kilúgozzuk a mát.

Gyerekek, ami kaja a hűtőben van,

azt mind megehetjük!

Holnap lekapcsolják a szerveket.

□

Zárójelben láttalak legutóbb,
nélküled hajlongtak a fák,
nélküled múlt az idő.
Nélküled dúlt az aszály,
nélküled jött a cunami.
Mit hozhat még a jövő?
Újból csend honol majd a tőzsdén,
a brókerek mind elmennek szörfözni.
Túl vagyunk sok mindenen,
a távolban olykor még felcsillan
a süllyedő Bohémia.
Lehalkítom a mantrát.
A kézifék behúzva,
már nem gurulunk a lejtőn:
torna, torna, csatorna,
halványul bennünk a múlt.

□

A tudat csak előre mutat:
lassítom a mondatok áramlását,
lehalkítom a mantrát.
Lépcsőt ácsolok, festem a
a padlásra vezető lajtorját,
a mennyországba vezetőt.
Mindjárt indulok
Gabiért Csopakra.